

Något om kontrafaktiska analyser

av Bengt-Åke Wennberg

Talet om det kontrafaktiska handlar om – "Vad skulle ha kunnat bli om det eller det hade hänt eller vi gjort så eller så". Detta är frågor som Stian Nordengen Christensen har behandlat i sin avhandling "Kriget i Bosnien Herzegovina, Approaching Counterfactuals in History".

Många försökte "dra lärdomar" ur kriget som handlade om hur man i stället skulle ha kunnat agera. Nordengen Christensen har särskilt intresserat sig för tre påståenden om hur kriget kunnat fås att upphöra tidigare.

- 1 Att tidigt lägga ett större diplomatiskt tryck på parterna för att acceptera Vance-Oven-planen.
- 2 Att tidigt sätta in marktrupp och öka insatsen vart efter.
- 3 Att tidigt lyfta vapenembargot för Bosnierna och sätta in flyganfall.

Nordengen Christensen har i avhandlingen visat hur man kan göra kontrafaktiska analyser för att klargöra om sådana påståenden är trovärdiga och om de är förenliga med vad man nu vet om situationen och denna typ av händelser. Han har i dessa analyser kunnat visa att samtliga tre slutsatser lider av så allvarliga begränsningar att de inte är trovärdiga.

Han har vid sin analys använt sig av ett antal kriterier som är fullt möjliga att tillämpa i alla typer av samtal där man behandlar kontrafaktiska påståenden. Då sådana påståenden – det vill säga vad som skulle kunna hänt eller hända – ofta står oemotsagda och vanligen inte konfronteras på annat sätt än att man "säger emot" så är just föreställningar om vad som skulle kunna vara möjligt om... ofta en vanlig orsak till de låsningar som finns i samhället.

Genom att ta påståendena på allvar och seriöst undersöka deras trovärdighet och argumentationens inbördes konsekvens och enhetlighet kan ofta låsningar upphävas eftersom man med sådana analyser kan klargöra att de inarbetade strategierna och argumenten helt enkelt inte håller.